

A BHG kvázielektronikus alközpontjai

MIKICS LÁSZLÓ — PATÓ LAJOS
BHG Híradástechnikai Vállalat

Korunk ipari forradalma, amelynek egyik legfőbb jellemzője az elektronikai termékek megjelenése az élet minden területén, felgyorsította a termékváltást a telefonközpontok, különösen a viszonylag kis beruházást igénylő, környezettől kevésbé függő alközpontok viszonylatában is.

A BHG a crossbar rendszerű alközpontok nagyszorozatú gyártása és eladása mellett korán észrevette a világ telefoniparának és piacának átalakulását, így sikeres fejlesztői tevékenység után 1975-ben elkészült a QA 96 típusú kvázielektronikus alközpont prototípusa, tárolt programvezérléssel.

A sikeres gyári vizsgálatok után megjelenhettünk az 1976-os Brno-i őszi gépipari vásáron, amelyen termékünk aranyérmét nyert.

1977-ben BNV-nagydíjjal tüntették ki QA 96 típusú telefon alközpontunkat.

A kapcsolóberendezések központi programvezérlésének alapjait a BHG fejlesztőapparátusa az ECR 43 típusú központok megjelenésével már 1968-ban kidolgozta. Az akkor beszerezhető alkatrészek még nem tették lehetővé nagysebességű integrált áramkörök alkalmazását, így gazdaságosan csak a huzalozott programvezérlés volt megoldható, viszonylag kis sebességű, diszkrét áramköri elemek alkalmazásával.

Az elektronikus vezérlésű központok fejlesztése a tárolt programvezérlés irányába mozdult akkor, amikor hozzáférhetővé váltak a TTL integrált áramkörök és a nagykapacitású félvezető táruk.

Nagy lökést adott a munkának a KGST kooperáció is, hiszen erőinket a vezérlő berendezés fejlesztésére lehetett koncentrálni.

A MAT 512 típusú processzor kifejlesztése és sikeres szovjetunióbeli próbaüzem után, illetve azzal párhuzamosan felkészültünk alközpontjainknál is generációváltásra. A meglévő processzor felhasználásával saját konstrukcióban és saját fejlesztésű miniswitch kapcsolóelem alkalmazásával 1975-ben létrehoztuk a kvázielektronikus alközpontcsalád 100–400 vonalkapacitású változatának prototípusát.

A nagyobb kapacitású QA 512 típusú központ első mintapéldányának gyári vizsgálatai lezárultak. A fejlesztési tevékenység lezárása után, 1978-ban a QA típusú központokból kísérleti gyártás beindulását tervezzük.

A tárolt programvezérlésű telefonközpontok fejlesztési koncepciói

A TPV központok fejlesztésének indulásakor a következő kérdéseket kellett eldönteni:

- TPV központok gazdaságos vonalkapacitása;
- Centralizált—decentralizált vezérlés alkalmazása;
- A vezérlés feladatköre, a logikai funkciók koncentrálttsági foka;
- Az alkalmazott mikroprocesszor típusa, alapvető tulajdonságai;
- Konstruktív, technológiai kérdések.

A tárolt programvezérlés előnyei közismertek a huzalozott programvezérléssel szemben. Ezen előnyök közül legfontosabb a programok egyszerű, hardware módosítás nélküli megváltoztatásának lehetősége. Ennek esetünkben külön jelentősége volt, hiszen a kifejlesztendő vezérlőberendezést univerzális célokra kívántuk alkalmazni. (Rurál- és alközponti alkalmazásuk.)

Annak ellenére, hogy az ECR központok fejlesztése kapcsán a huzalozott programvezérlés alkalmazásában megfelelő tapasztalatra tettünk szert, az új típusú központrendszerek kialakításánál a huzalozott programvezérlés megoldás nem jöhetett szóba. Meg kellett vizsgálnunk azonban a tárolt programvezérlés alkalmazásának gazdasági következményeit, amelyek elsősorban hozzáférhető alkatrészekről, a vezérlés módjától és főképp a vezérelt központok vonalkapacitásától függenek.

2–3 évvel ezelőtt 1000 vonalkapacitás alatt nem tartották gazdaságosnak a tárolt programvezérlés alkalmazását. Az azóta eltelt időben a nagy-bonyolultságú integrált áramkörök, elsősorban a mikroprocesszorok és nagykapacitású félvezető táruk elterjedése következtében ez a szemlélet megváltozott és ma már 100 vonal felett (figyelembe véve a TPV előnyeit) sokan gazdaságosnak tartják az alkalmazását.

Mivel univerzális célú vezérlő egységet kívántunk létrehozni, amely alsó kapacitás tartományban is gazdaságos (100 vonal), de képes vezérelni akár 4000 vonalas központot is, a centralizált vezérlő alkalmazása nem jöhetett szóba. A kifejlesztett MAT 512 vezérlőberendezés képes 512 előfizetőt tartalmazó előfizetői blokk vagy 64 trunk egységet tartalmazó csoportválasztó blokk vezérlésére. Ugyan-

akkor alkalmas kb. 400 előfizetőt és a hozzá tartozó trunk áramköröket tartalmazó komplett alközpont vezérlésére is. Fentiekből adódik, hogy a QA 96 központban max. kiépítésben is 1 db vezérlőt használunk, QA 512 központban decentralizált vezérlési módszerrel az egyes vezérlők között adatcserélő egységek alkalmazásával max. 16 vezérlő együttműködése valósítható meg.

A TPV központok fejlesztésének lényeges szempontja a vezérlő berendezés feladatkörének meghatározása, azaz a logikai funkcióknak a vezérlő berendezés és a funkcionális egységek közötti megosztásának kérdése. Abban az esetben, ha az összes logikai funkciót a vezérlő berendezésre bizzuk, rendkívül egyszerű funkcionális áramkörök tervezésével számolhatunk, ez azonban megnöveli a vezérlő berendezéssel szemben támasztott követelményeket mind a sebesség, mind a tároló kapacitás iránt. Amennyiben a logikai funkciók elvégzésének egy része a funkcionális egységekben kerül, bonyolult áramkörök és egyszerűbb vezérlő áramkör alkalmazásával kell számolni. Mind a rurál központoknál, mind az alközpontoknál lényeges szempont a csatlakozó áramkör egyszerűsége, mivel ezek különböző alkalmazási helyei a csatlakozó áramkörök sokféleségét jelentik és ezzel újabb igények felmerülésekor tetemes fejlesztési ráfordítást igényelnek.

Az egyszerűen kialakítható funkcionális áramkörök előnyei miatt úgy döntöttünk, hogy a logikai funkciókat teljes egészében a vezérlő berendezésbe építjük be.

A TPV központok fejlesztésének kezdetén már léteztek kereskedelemben kapható általános célú mikroprocesszorok, azonban az elmondottak alap-

ján elsősorban a vezérlő berendezéstől elvárt sebességkövetelmények miatt ezek alkalmazását elvettük és speciális, kapcsolóberendezések vezérlésére alkalmas, saját fejlesztésű mikroprocesszort dolgoztunk ki. Ez a mikroprocesszor olyan speciális utasításkészlettel rendelkezik, amely alkalmas arra, hogy a telefonközpont vezérlési funkcióit kevés lépésben, ezáltal rövid idő alatt tudja lebonyolítani.

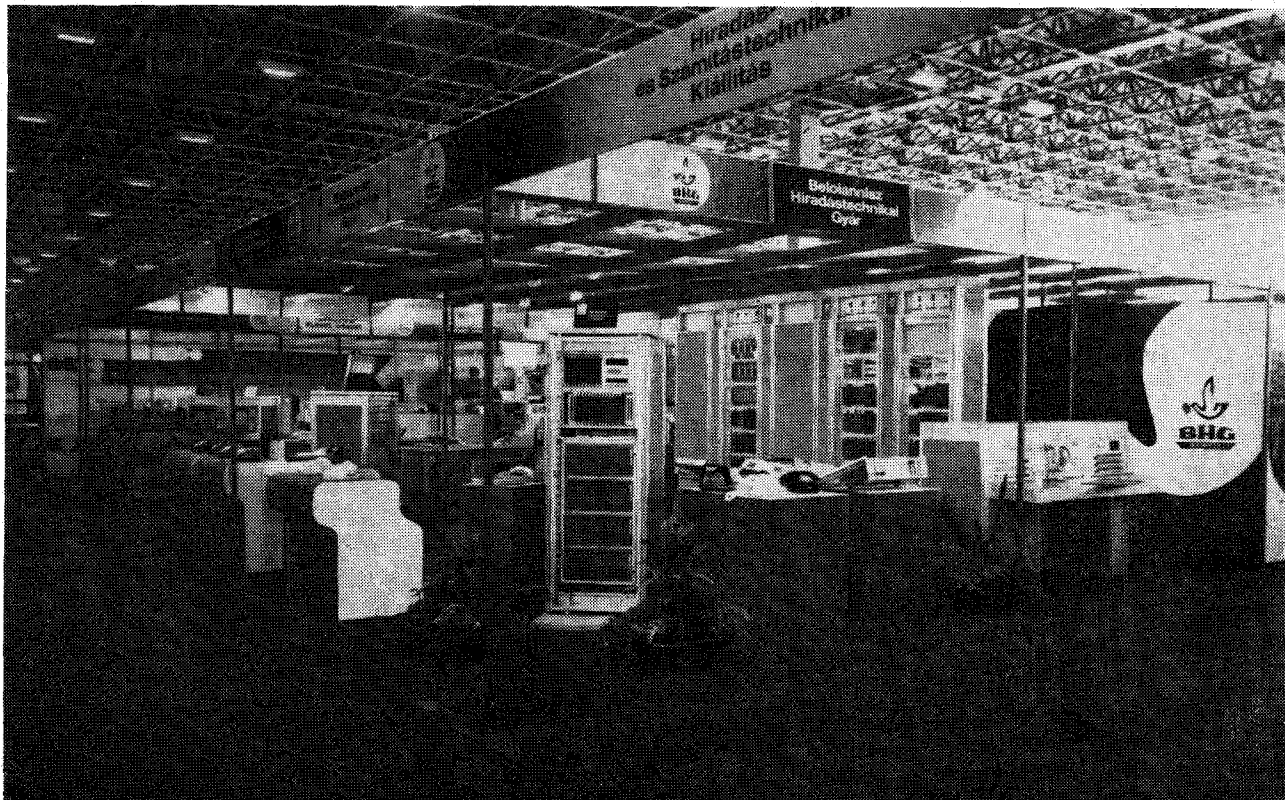
Az új rendszerű telefonközpontok fejlesztésének nagyon lényeges kérdése az alkalmazott konstrukció és technológia. Konstrukcióban moduláris felépítésű alumínium profilokból összeszerelhető, a különböző kapacitású és rendeltetésű központokhoz egységesen alkalmazható megoldást választottunk, mely alkalmas elektronikus és elektromechanikus elemek befogadására megfelelő mechanikai stabilitás és — a nagybonyolultságú integrált áramkörök alkalmazása miatt lényeges — kedvező termikus paraméterek biztosítása mellett.

Technológiában a hagyományos telefonközpontoktól eltérő, a számítástechnikában alkalmazott elektronikus technológiának megfelelő megoldásokat vetünk figyelembe, amelyek lehetővé teszik a gyártás nagymértékű automatizálását.

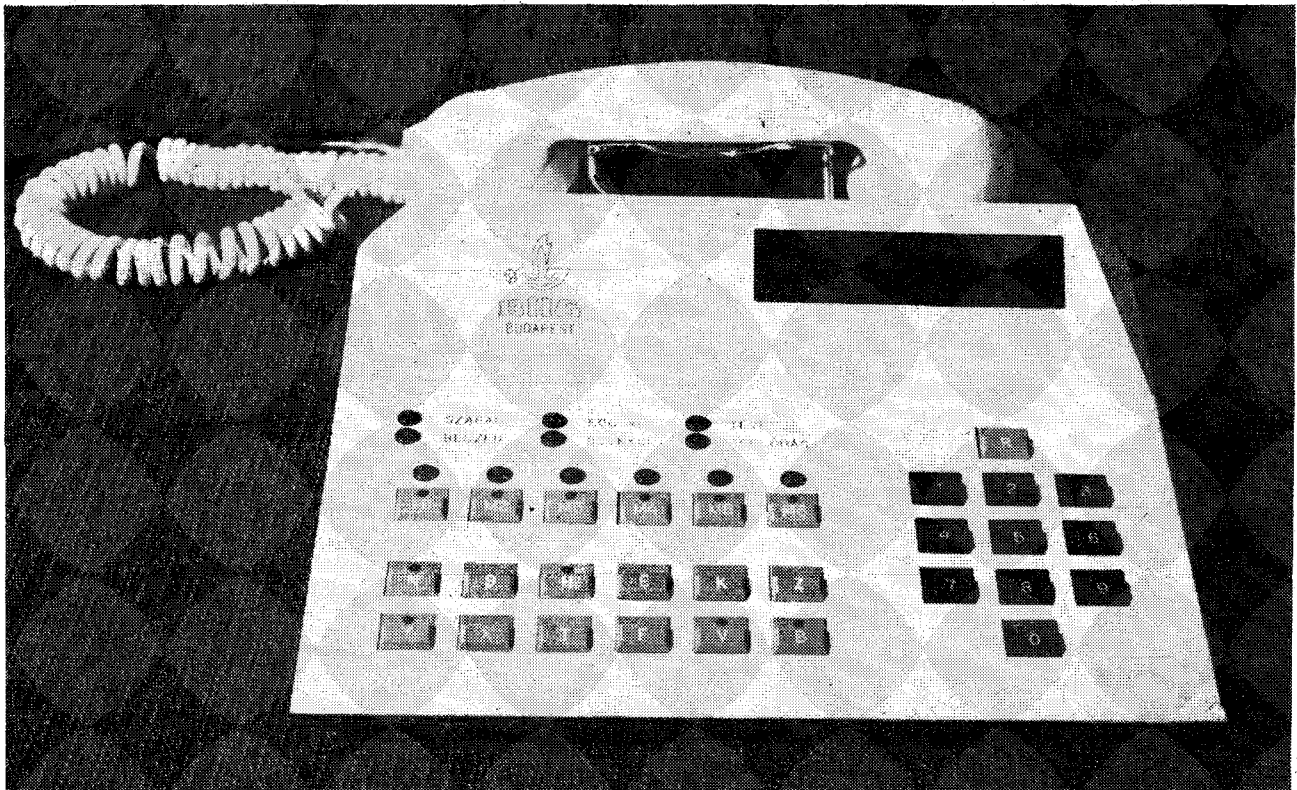
QA központok rendszertechnikai felépítése

Egy kapcsolóberendezés alapvetően két részből áll, kapcsolómezőből és a vezérlő egységből. A kapcsolómezőhöz értjük a hozzá csatlakozó áramköröket is, így pl.

az előfizetői áramköröket,
a fővonalai áramköröket,

1. ábra. A BHG kvázielektronikus alközpontja az 1977-es BNV-n. Előtérben a QA 96 típusú alközpont

2. ábra. Újvonalú kezelőkészlet a QA 96 típusú központhoz

a kezelői áramköröket,
a letapogató áramköröket,
a helyi összekötő áramköröket és a kapcsoló mező
működtetését szolgáló interface áramköröket is.

Kapcsolómező

A tágabb értelemben vett kapcsolómező alapvető
elemei a következők:

- gázzal védett kontaktusokból felépített kap-
csolómátrixok,
- miniatűr, nagy élettartalmú kártyajelfogók
(funkcionális áramkörökben),
- elektronikus áramkörök (TTL integrált áram-
körök és diszkrét félvezetők).

Tárolt programvezérlés alkalmazásával lehetővé
vált a kapcsolómezőn átkapcsolt vezetékek számá-
nak minimalizálása, mivel az útkeresés funkcióját a
vezérlő berendezésbe épített és kapcsolómező aktuá-
lis állapotát tároló félvezető táruk segítségével old-
juk meg. Nincs szükség a hagyományos rendszerek-
ben használt, az egyes funkcionális áramkörök közti
információ átvitelhez szükséges ágak átkapcsolására
sem.

A funkcionális áramkörök a korábban elmondot-
tak szerint nem tartalmaznak logikai funkciók el-
látásához szükséges elemeket, csak végrehajtó sze-
repük van, ezáltal rendkívül egyszerűek és kis terje-
delműek.

A kapcsolómező és a funkcionális áramkörök,
valamint a vezérlő egységek közötti információ-
csere lebonyolításához TTL integrált áramkörökből
és diszkrét félvezetőkből megvalósított interface

áramköröket használunk, amelyek a gyors vezérlő
egységek és a lassú elektromechanikai elemek közötti
sebesség-, feszültség-, ill. áramszint különbségek ki-
egyenlítésére szolgálnak (puffer táruk, letapogató,
mágnes-működtető egységek).

Vezérlő berendezés

A QA központokban a kvázielektronikus köz-
pontok számára kifejlesztett MAT 512 típusjelű
mikroprogramozható vezérlőberendezést használjuk
fel. Ez a berendezés felépítését és működésmódját
tekintve egy miniszámítógéphez hasonlítható, a
speciális telefonközponti vezérlési funkciók ellátására
optimált hardware és software kiképzéssel.

A vezérlőberendezés néhány jellemző adata:

- Memória: félvezető (RAM, ill. PROM típusú, egy-
mással csereszabatos, nyomta-
tott áramköri laponként
2 kbyte tárolókapacitással). A
memória max. kapacitása 32
kbyte, tetszőleges RAM/
PROM viszonytal.
- Utastításkészlet:
max. 255
Az utastítások hossza 1–2–3
byte
- Szóhosszúság:
8 bit.
- Gépi ciklusidő:
1,2 μ sec.
- Átlagos utastítás végrehajtási idő: 12 μ sec.
- Vezérlés:
mikroprogramozott
kijelölhető I/O egységek
max. száma: 4096
kétirányú, paralel 8 bites
adatátviteli busz

Címzési mód: direkt, indexelt
Programozás: assembly nyelven.

Az ember—gép kapcsolat megvalósítására konzolbilleentyűzet, vizuális kijelzők, lyukszalag berendezések stb. szolgálnak.

A programozás megkönnyítésére cross-assembler programot készítettünk, amely lehetővé teszi a MAT 512 vezérlőberendezés szimbolikus nyelven történő programozását. A szimbolikus nyelven megírt programot lefordítja gépi nyelvre és a vezérlőbe betölthető formában lyukszalagra lyukasztja. A cross-assembler program R-20-as számítógépen futtatható.

Konstrukció

A konstrukció kialakításánál az alábbi alapvető szempontokat vettük figyelembe:

- moduláris felépítés,
- könnyen gyártható, mindkét típushoz azonos alkatrészek,
- alkalmazkodás a 19"-os nemzetközileg elfogadott konstrukció rendszerhez,
- minimumra szűkített kártyaválaszték (méret és típus),
- dugaszolható áramköri egységek,
- dugaszolható kábelcsatlakozók az egyes blokk összekötésére,
- előnyös esztétikai megjelenés.

A kialakított konstrukció moduláris felépítése lehetővé teszi, hogy az adott konstrukciós szempontok figyelembevételével a funkcióban és méretben különböző áramköri egységek azonos módon legye-

nek beépíthetők. Mindkét központ típushoz extrudált, kevés számú alumínium profilból kialakított konstrukciót alkalmazunk, amely azonos alkatrészek felhasználásával, különböző méretű és funkciójú központok befogadására képes.

A Kontakta gyár által gyártott 19" rendszerű KONTASET konstrukciót széleskörűen alkalmazzák a műszeriparban, vezérléstechnikai és híradástechnikai berendezésekben. A széles körű alkalmazás lehetővé teszi a nagysorozatú, gazdaságos gyártást. A nemzetközileg elfogadott 19"-os rendszer alkalmazása perspektivikus, mert különböző kiegészítő berendezések (tápegység, adatrögzítő stb.) nagy számban hozzáférhetőek ilyen méretben. A konstrukció kialakításának lényeges szempontja volt a központokhoz alkalmazott kártyaválaszték minimalizálása.

Ez az egységességre való törekvés a konstrukcióban a gyártás gazdaságosságát és a karbantartáshoz tartalékolt kártyák minimális számát eredményezi. A központban alkalmazott áramköri egységek dugaszolható kivitelben készülnek egységes 64 pontos direkt csatlakozású, wire-wrap dugaszaljazat felhasználásával, a nagyobb kártyamérethez 2 db 64 pontos dugaszaljazatot használunk fel.

Az egységek közötti kábelezés (perifériális egységek és kapcsolómező közötti kábelezés, kezelői készlet bekötés stb.) is a fent említett 64 pontos dugaszaljazat felhasználásával történik.

A központ alapkiépítésében (96 mellékállomási vonal) 1 db vezérlő berendezést, kapcsolómezőt és perifériális egységeket tartalmazó, két oldalon beültetett szekrényből áll. Központbővítés hasonló méretű 96 vonalas egységeket tartalmazó szekrények

3. ábra. A QA 512 típusú alközpont prototípusa az 1977. évi BNV-n, előtérben a mérnöki pulttal

hozzáadásával a szükséges kábelcsatlakozások át-dugaszolásával, az alapkiépítés üzemének megzavarása nélkül történhet. A bővítési egységek vezérlő berendezést nem tartalmaznak.

A QA 96 típusú alközpont kis méretű, zajtalan működése miatt alkalmas arra, hogy pl. irodahelyiségekben elhelyezhető legyen. Ezen ok miatt is különös hangsúlyt kapott a konstrukció kialakítása és esztétikai megjelenés. Az eioxált alumínium profilok és a műanyag fóliával borított lemezbitorítás ennek a követelménynek megfelel.

Technológia

A kvázielektronikus központok előállítására a bejövő anyagvizsgálattól kezdve a késztermék vizsgálatáig gyakorlatilag minden fázisában különbözik a hagyományos telefonközpontok gyártásától.

Részleteiben az alábbi technológiákkal foglalkozunk:

- Elektronikus alkatrészek bejövő vizsgálata;
- Elektronikus aktív és passzív alkatrészek előhajlítása és méretrevágása;
- Nyomtatott áramkör gyártás;
- Nyomtatott áramkör beültetése;
- Nyomtatott áramkör beforrasztása;
- Automatikus kártyavizsgálat;
- Kábelezés;
- Központok végvizsgálata.

Az elektronikus alkatrészek beültetés előtti vizsgálatára rendkívül nagy gondot kell fordítani, mert egy-egy alkatrész hibája miatt több alkatrész is meghibásodhat. Az integrált áramkörök vizsgálatára programozható, félautomata vizsgálóberendezést használunk. Szalagban érkező axiális kivezetésű passzív alkatrészek és diódák vizsgálatára automata vizsgálóberendezést tervezünk.

A QA központokban alkalmazott áramkörök részben kétoldalon folírozott, lyukgalvanizált alapelemekre kerülnek. A furatgalvanizált áramköri lemezek gyártására ebben az évben nagytermelékenységű üzemet rendezünk be automata fűrőgépekkel és galvánsorral. A nyomtatott áramkörök alkatrészekkel való beültetésére félautomata beültető gépek beállítását tervezzük. (A beültetés manuális, optikai kijelzés használatával.)

A beültetett nyomtatott áramkörök forrasztását nagy termelékenységű hullámforrasztó berendezéssel végezzük. A beforrasztott kártyák első fázisban vizuális vizsgálaton mennek át.

A nagybonyolultságú nyomtatott áramköri kártyák funkcionális vizsgálata manuális módszerrel nem oldható meg, erre a célra számítógépvezérelt, programozható, automata vizsgálóberendezést tervezünk beállítani.

Itt jegyezzük meg, hogy későbbiekben számítógépes áramkör tervező, gyártó és ellenőrző rendszert kívánunk bevezetni, melynek lényege, hogy az áramköri rajz alapján megtervezi a nyomtatott áramkört, produkálja az automata fűrőgépek működtetéséhez szükséges információkat, a beültetéshez, valamint az automata kártyavizsgálathoz szükséges adatokat (pl. lyukszalagon). Ez a megoldás kiküszöböli az egyes programok megírásakor lehetséges hibaforrá-

sokat, ugyanakkor a változások minden dokumentáción gyakorlatilag egy időben megjelennek.

A QA központok kábelezési technológiája a wire-wrap eljárás alapul. A kártyarekeszek kábelezését félautomata, mikroprocesszorral vezérelt huzalozó berendezésen végezzük.

A központok végvizsgálatára a szokásos univerzális műszereken kívül a MAT 512 vezérlő speciális vizsgálóprogramjai szolgálnak.

Ezek a programok első lépésben a kábelezt, majd adott sorrendben az egyes funkcionális egységeket és a kapcsolómezőt vizsgálják le. A vizsgálatot egy speciális, erre a célra kifejlesztett konzol segíti, amelyről egyrészt a vizsgálatához szükséges adatok és programok írhatók be, másrészt a vizsgálat eredménye vizuálisan és lyukszalagon dokumentált formában jelenik meg.

A QA központok fő paraméterei

Átviteltechnikai jellemzők

Átvitt frekvenciasáv	300–3400 Hz
Beiktatási csillapítás	
házi összeköttetésnél	max. 0,9 dB
fővonalai összeköttetésnél	max. 0,5 dB
kezelő-fővonalai összeköttetésnél	max. 0,9 dB
Lineáris torzítás a sávon belül	max. 0,9 dB
Áthallási csillapítás	min. 80 dB
Aszimmetria csillapítás	min. 44 dB
Zajszint	max. 0,5 mV

Mellékállomási vonalak jellemzői

Hurokellenállás készülékkel együtt	max. 1200 ohm
Szigetelési ellenállás erek között	min. 50 kohm
egy ér és föld között	min. 50 kohm
kapacitás	max. 0,5 μ F

Fővonalak jellemzői

Vonallellenállás	max. 500 ohm
Szigetelési ellenállás	min. 50 kohm
Földpotenciál különbség	max. 8 V
Hangjelzések frekvenciája és szaggatása kívánásának megfelelően	

Választási jelzések

Tárcsaimpulzusok sebessége	10 $\pm$ 2 imp/sec.
Impulzusarány	1,7:1–2,3:1
MFT készülékeknél a CCITT Green Book Vol. VI. Rec. Q23 ajánlás szerint	

Tápfeszültség

Üzemi feszültség 48V $\pm$ 10% hálózati töltéssel akkumulátorról.
A többi szükséges feszültséget konverterekkel állítjuk elő.

Klímatényezők

A berendezések a normál zárttéri klímára vonatkozó előírásoknak felelnek meg.